

Sag C-775/21

Sammendrag af anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 98, stk. 1, i Domstolens procesreglement

Dato for indlevering:

15. december 2021

Forelæggende ret:

Curtea de Apel București (Rumænien)

Afgørelse af:

12. november 2020

Appellant og sagsøgt:

Blue Air Aviation SA

Indstævnt og sagsøger:

UCMR – ADA Asociația pentru Drepturi de Autor a Compozitorilor

Hovedsagens genstand

Appel ved Curtea de Apel București (appeldomstolen i Bukarest, Rumænien, herefter »den forelæggende ret«) til prøvelse af en dom, hvorved Tribunalul București (retten i første instans i Bukarest, Rumænien) gav sagsøgeren medhold i påstanden om erstatning for tab med et beløb svarende til den compensation, som angiveligt skulle betales i forbindelse med overføring af musikværker til almenheden.

Genstand og retsgrundlag for anmodningen om præjudiciel afgørelse

Anmodningen om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 267 TEUF vedrører fortolkningen af Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2001/29/EF, navnlig artikel 3, stk. 1.

Præjudicielle spørgsmål

- 1) Skal bestemmelserne i artikel 3, stk. 1, i Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2001/29/EF af 22. maj 2001 om harmonisering af visse aspekter af ophavsret og beslægtede rettigheder i informationssamfundet fortolkes således, at afspilning af et musikværk eller et fragment heraf om bord på et kommercielt passagerfly i forbindelse med start og landing eller på ethvert tidspunkt under en flyvning, ved luftfartøjets almindelige højtaleranlæg, udgør en overføring til almenheden som omhandlet i denne artikel, især (men ikke udelukkende) hvad angår kriteriet om, at overføringen sker med vinding for øje?

Såfremt det første spørgsmål besvares bekræftende:

- 2) Udgør eksistensen om bord på et luftfartøj af et højtaleranlæg, som er påkrævet i henhold til lovgivningen om luftfartssikkerhed, et tilstrækkeligt grundlag for en afkræftelig formodning om, at musikværker overføres til almenheden om bord på dette luftfartøj?

Hvis dette spørgsmål besvares benægtende:

- 3) Udgør eksistensen om bord på et luftfartøj af et højtaleranlæg, som er påkrævet i henhold til lovgivningen om luftfartssikkerhed, og af en software, som via dette anlæg gør det muligt at overføre fonogrammer (med beskyttede musikværker), et tilstrækkeligt grundlag for en afkræftelig formodning om, at musikværker overføres til almenheden om bord på dette luftfartøj?

Anførte EU-retlige forskrifter

Europa-Parlamentets og Rådets **direktiv 2001/29/EF** af 22. maj 2001 om harmonisering af visse aspekter af ophavsret og beslægtede rettigheder i informationssamfundet (27. betragtning og artikel 3) (herefter »ophavsretsdirektivet«)

Anførte nationale forskrifter

Legea nr. 8/1996 privind dreptul de autor și drepturile conexe (lov nr. 8/1996 vedrørende ophavsret og dermed beslægtede rettigheder)

Artikel 131²:

[...]

- (2) Aftalen mellem parterne vedrørende forhandlede metoder opføres i en protokol, som indgives til Oficiul Român pentru Drepturile de Autor (Det rumænske ophavsretskontor). [...] De således offentliggjorte metoder kan gøres

gældende over for alle brugere på det område, for hvilket de er blevet forhandlet, samt over for alle importører og producenter af medier og udstyr, for hvilke ophavsretsafgift opkræves, i overensstemmelse med artikel 107.

Retsplejeloven

Artikel 329

I tilfælde af formodninger, som overlades til rettens bedømmelse og forsigtige vurdering, kan retten kun basere sig på sådanne formodninger, såfremt de har vægt og styrke til at underbygge sandsynligheden for det formodede forhold; imidlertid må de kun lægges til grund i de tilfælde, hvor loven tillader bevisførelse i form af vidneudsagn.

Metodologia privind remunerațiile cuvenite titularilor de drepturi patrimoniale de autor de opere muzicale pentru comunicarea publică a operelor muzicale în scop ambiental (metoder til opgørelse af den compensation for overføring af musikværker til almenheden som baggrund, der skal betales til indehavere af økonomiske rettigheder knyttet til ophavsretten til musikværker, herefter »metoderne til opgørelse af compensation«)

1. Brugere af musikværker, der afspilles i baggrunden, er forpligtet til, hver gang inden de tilsigter at bruge musikværker, at indhente en ikke-eksklusiv tilladelse/licens til brug af musikværkerne fra UCMR – ADA (Uniunea Compozitorilor și Muzicologilor din România – Asociația pentru Drepturi de Autor a Compozitorilor) (Den rumænske sammenslutning af komponister og musikere – Foreningen for ophavsrettigheder, herefter »UCMR – ADA«) og betale en compensation i overensstemmelse med skemaet i disse metoder, uafhængigt af den reelle varighed af brugen.

2. I disse metoder har nedenstående begreber og udtryk følgende betydning:

a) overføring af musikværker til almenheden som baggrund – overføring af et eller flere musikværker, som sker på et offentligt tilgængeligt sted eller på et sted, hvor et antal personer, der i omfang rækker ud over familiemedlemmer eller bekendtskabskreds, samtidigt eller efter hinanden er forsamlet eller hvortil de har adgang, uafhængigt af den måde, hvorpå overføringen sker, og af de anvendte tekniske midler, med henblik på at oprette en baggrund for udførelse af enhver anden aktivitet, som ikke nødvendigvis kræver brug af musikværker

b) bruger af musikværker som baggrund – enhver autoriseret juridisk eller fysisk person, der uanset grunden (ejerskab, forvaltning, koncession, leje, videreleje, lån osv.) er i besiddelse af eller anvender inden- eller udendørs lokaler, hvor der er installeret eller adgang til anlæg og ethvert andet teknisk eller elektronisk middel såsom fjernsynsapparater, radiomodtagere, båndafspillere, stereoanlæg, computerudstyr, cd-afspillere, forstærkere og ethvert andet udstyr til modtagelse, gengivelse eller afspilning af lyd eller billeder ledsaget af lyd.

[...]

6. Brugeren er forpligtet til at betale UCMR – ADA et beløb svarende til tre gange den kompensation, som forskriftsmæssigt skulle betales, hvis vedkommende havde rådet over ikke-eksklusiv tilladelse/licens, med hensyn til den periode, for hvilken brugeren ikke rådede over ikke-eksklusiv tilladelse/licens fra UCMR – ADA.

7. Kollektive forvaltningsorganisationer kan overvåge brug af musikværker som baggrund gennem dertil udpegede repræsentanter, der har fri adgang til ethvert sted, hvor musik anvendes som baggrund. Kollektive forvaltningsorganisationers repræsentanter kan anvende bærbart lyd- og/eller videooptagelsesudstyr i de lokaler, hvor musikværker anvendes, og de respektive optagelser udgør et fuldstændigt bevis på brug af musikværkerne som baggrund.

Kort fremstilling af de faktiske omstændigheder og retsforhandlingerne i hovedsagen

- 1 Den 22. april 2015 meddelte Blue Air Aviation SA (tidligere Blue Air – Airline Management Solutions SRL, herefter »Blue Air«) UCMR – ADA at have en flåde på 14 luftfartøjer, om bord på hvilke luftfartsselskabet havde til hensigt at anvende (overføre til almenheden) baggrundsmusik, og anmodede i den forbindelse om tilladelse/licens.
- 2 På baggrund af denne anmodning indgik parterne en aftale vedrørende ikke-eksklusiv licens (herefter »ikke-eksklusiv tilladelse«) til brug af musikværker som baggrund om bord på 14 luftfartøjer mod en månedlig kompensation på 2 800 rumænske lei (RON), eksklusiv moms. Tilladelsen blev oprindeligt meddelt for perioden fra den 1. maj 2015 til den 31. december 2015 og blev efterfølgende forlænget.
- 3 Den 2. marts 2018 anlagde UCMR – ADA sag mod Blue Air ved Tribunalul București (retten i første instans i Bukarest) med henblik på at opnå betaling af visse former for kompensation, idet sammenslutningen gjorde gældende, at Blue Air ganske vist var blevet meddelt en ikke-eksklusiv tilladelse/licens med hensyn til en del af sine luftfartøjer, men overførte musikværker til almenheden om bord på et større antal af luftfartøjer end det antal, for hvilket Blue Air rådede over ikke-eksklusiv licens i overensstemmelse med lovbestemmelserne, således at de sidstnævnte overføringer ikke var autoriseret og derfor gav anledning til betaling af erstatning for tab.
- 4 Blue Air hævdede at anvende 28 luftfartøjer med højttaleranlæg, som muliggør talekommunikation mellem besætningen i pilotkabinen (cockpit) og besætningen i passagerkabinen samt med passagererne, og at disse højttaleranlæg er påkrævet af lovgivningen om kommerciel luftfart. Blue Air anførte, at ca. 22 luftfartøjer er udstyret med et yderligere softwareprogram, som gør det muligt at afspille musikværker i baggrunden (i flykabinen), men gjorde gældende kun at have

overført et enkelt musikstykke til almenheden om bord på blot 14 luftfartøjer. Sagsakterne indeholder ingen andre beviser på overføring af baggrundsmusik om bord på passagerfly.

- 5 Den 8. april 2019 tog Tribunalul București (retten i første instans i Bukarest) sagen til følge og pålagde Blue Air at betale et beløb på 201 336 RON, som i overensstemmelse med nr. 6 i metoderne til opgørelse af compensation svarer til tre gange den compensation for overføring af musikværker til almenheden om bord på luftfartøjer, for hvilke brugeren ikke råder over ikke-eksklusiv tilladelse/licens. Tribunalul București (retten i første instans i Bukarest) begrundede sit ræsonnement med følgende: »Installation om bord på transportmidler af anordninger, som gør det muligt at overføre musikværker til almenheden som baggrund, giver anledning til en afkræftelig formodning om brug, og det skal konkluderes, at ethvert luftfartøj med et højttaleranlæg anvender denne anordning for overføring til almenheden, uden at der er påkrævet et yderligere bevis herpå.«.
- 6 Blue Air har iværksat appel til prøvelse af dommen afsagt af Tribunalul București (retten i første instans i Bukarest) ved Curtea de Apel București (appeldomstolen i Bukarest).

De væsentligste argumenter, der anføres af hovedsagens parter

- 7 UCMR – ADA har baseret sin påstand på luftfartsselskabets egne oplysninger og gjort gældende, at højttaleranlæg om bord på luftfartøjer giver grundlag for en afkræftelig formodning om overføring af musikværker, sådan som retten i første instans udtrykkeligt lagde til grund.
- 8 I sin appel har Blue Air anfægtet dommen afsagt af Tribunalul București (retten i første instans i Bukarest) og for det første gjort gældende, at der ikke foreligger noget bevis på overføring af musikværker til almenheden om bord på de luftfartøjer, som er omfattet af den appellerede dom, og at den af retten i første instans anvendte formodning ikke opfylder betingelserne i retsplejelovens artikel 329, eftersom den ikke er baseret på omstændigheder, som kan underbygge en tilstrækkelig sandsynlighed. Blue Air har bl.a. gjort gældende, at eksistensen af højttaleranlæg om bord på luftfartøjer er påkrævet af sikkerhedshensyn knyttet til flybesætningens kommunikation (mellem pilot/andenpilot og kabinepersonale) og til kommunikation mellem denne besætning og passagererne, og at denne simple eksistens ikke kan sidestilles med overføring. For det andet har Blue Air fremsat et retligt anbringende og gjort gældende, at kriteriet om det lukrative formål ikke er opfyldt, og luftfartsselskabet har i denne retning henvist til dom af 4. oktober 2011, Football Association Premier League m.fl., C-403/08 og C-429/08, præmis 205 og 206.
- 9 Blue Air har begæret et spørgsmål forelagt Domstolen til præjudiciel afgørelse.

- 10 Ifølge konklusionerne formuleret af UCMR – ADA efter drøftelsen vedrørende Blue Airs begæring om, at spørgsmålet forelægges Domstolen, er kriteriet om det lukrative formål kun relevant med hensyn til beslægtede rettigheder, og ikke også i tilfælde af ophavsret, med hensyn til hvilken både ophavsretsdirektivet og den nationale lovgivning tildeler indehaveren en eneret til at tillade eller forbyde overføring, og ikke alene ret til en rimelig compensation som i tilfælde af beslægtede rettigheder.

Kort fremstilling af begrundelsen for forelæggelsen

- 11 For at kunne træffe afgørelse i appellen skal den forelæggende ret først og fremmest besvare et materielt spørgsmål, dvs. hvorvidt overføring til almenheden (om bord på de luftfartøjer, hvor luftfartsselskabet ikke råder over licens) – som benægtes af Blue Air – kan anses for godtgjort. Kun i bekræftende fald rejses et retligt spørgsmål, dvs. hvorvidt overføring af et musikstykke som baggrund om bord på et luftfartøj udgør en overføring til almenheden som omhandlet i ophavsretsdirektivet, især i lyset af kriteriet om, at overføringen sker med vinding for øje.
- 12 For så vidt angår forelæggelsen for Domstolen har det sidstnævnte spørgsmål derimod forrang. Det skal først og fremmest afklares på det retlige plan, om en sådan overføring som baggrund er omfattet af anvendelsesområdet for ophavsretsdirektivets artikel 3 eller ej, under hensyntagen til, at de nationale gennemførelsesbestemmelser skal fortolkes i overensstemmelse med direktivets formål og rationale. Kun i bekræftende fald er det næste spørgsmål om, hvilket bevisniveau der skal anvendes for at vurdere, om overføring af baggrundsmusik har fundet sted eller ej, relevant. Kravet om betaling af compensation for en sådan overføring savner derimod under alle omstændigheder retligt grundlag, og det konkrete bevis på overføring som baggrund bliver irrelevant, hvis overføring af baggrundsmusik ikke udgør en overføring til almenheden.
- 13 Den forelæggende ret har henvist til Domstolens praksis, ifølge hvilken en handling, hvorved et værk overføres til et nyt publikum, udgør en overføring til almenheden som omhandlet i ophavsretsdirektivet, og et relevant kriterium for at vurdere, om der foreligger overføring til almenheden eller ej, er det forhold, at en overføring sker med vinding for øje (dom af 4.10.2011, Football Association Premier League m.fl., C-403/08 og C-429/08, præmis 203-206).
- 14 I lyset af dom af 7. december 2006, SGAE, C-306/05, præmis 44-46, har den forelæggende ret konkluderet, at såfremt et luftfartsselskab tilbyder passagererne anlæg, som gør det muligt individuelt at opnå adgang til musikværker eller intellektuelle frembringelser generelt (eksempelvis touchscreens, radioapparater og anordninger med øretelefoner for at vælge bestemte audiovisuelle eller musikalske værker), vil en sådan tjenesteydelse udgøre en overføring til almenheden og utvivlsomt blive tilbudt med det formål at forøge flyets kommercielle attraktivitet og således med vinding for øje.

- 15 I den konkrete situation er det lukrative formål med overføringen yderst tvivlsomt i tilfælde af udbud af musikstykker som baggrund i hele passagerkabinen i forbindelse med start og landing eller på et vist tidspunkt under en flyvning. Det er i dette tilfælde vanskeligt at formode, at en potentiel kunde vælger et bestemt luftfartsselskab i håbet om at lytte til musik på bestemte tidspunkter under flyvningen, fordi et fly vælges på baggrund af andre relevante kriterier såsom prisen, tidspunktet for og varigheden af flyvningen, serviceydelser som bagagetransport, hurtig ombordstigning, catering, udbud af produkter om bord osv.
- 16 Den forelæggende ret har i denne forbindelse henvist til dom af 15. marts 2012, SCF, C-135/10, præmis 97-101, og med hensyn til den foreliggende sag anført, at et luftfartsselskabs passagerer forventer at blive transporteret under sikre forhold, rettidigt og med rimelig komfort, og at den omstændighed, at passagererne vilkårligt og uafhængigt af egen vilje kan drage fordel af aflytning af musikstykker som baggrund, ikke påvirker deres valg af luftfartsselskab. Afslutningsvis finder den forelæggende ret vedrørende det lukrative formål først og fremmest, at det ikke kan antages, at afspilning af baggrundsmusik i hele flykabinen med henblik på afslapning eksempelvis på tidspunktet før start eller efter landing sker med vinding for øje. Derimod er det lukrative formål åbenlyst i tilfælde af et rehabiliteringscenter, hvor patienter tilbringer en lang vente- og behandlingstid, og hvor visningen af visse fjernsynsudsendelser bidrager til øget komfort (dom af 31.5.2016, Reha Training, C-117/15, præmis 63).
- 17 Den forelæggende ret er af den opfattelse, at de øvrige ifølge Domstolens praksis relevante elementer (eksistensen af et nyt publikum over en vis minimumsgrænse (jf. også dom af 13.2.2014, Svensson, C-466/12, præmis 21) og hensigten om at gøre det musikalske indhold tilgængeligt for dette publikum) derimod synes at være opfyldt i den foreliggende situation, og finder det ligeledes hensigtsmæssigt at anmode Domstolen om at tage højde for dem inden for rammerne af den samlede bedømmelse af det første spørgsmål.
- 18 Vedrørende den af UCMR – ADA foreslåede fortolkning om, at kriteriet om det lukrative formål kun er relevant med hensyn til beslægtede rettigheder, og ikke også i tilfælde af ophavsret, har den forelæggende ret anført Domstolens praksis (dom af 7.12.2006, SGAE, C-306/05, af 15.3.2012, SCF, C-135/10, præmis 88 og 89, og af 15.3.2012, Phonographic Performance (Ireland), C-162/10, præmis 36) og fremhævet, at det omhandlede kriterium er relevant ved vurderingen af, om der foreligger overføring til almenheden eller ej, både i tilfælde af ophavsret og af beslægtede rettigheder, og dette a fortiori.
- 19 Den forelæggende ret har anført, at ophavsretsdirektivet regulerer retten til at tillade eller forbyde overføring stort set identisk for så vidt angår ophavsret (artikel 3, stk. 1) og beslægtede rettigheder (artikel 3, stk. 2), og derfor synes en fortolkning, ifølge hvilken kriteriet om det lukrative formål også i tilfælde af ophavsret skal have tilsvarende betydning ved vurderingen af, om der foreligger overføring til almenheden eller ej, at være mere tungtvejende. I den foreliggende

sag anmodes Domstolen også om at tage stilling til den nuance, som følger af overvejelserne i de ovennævnte afgørelser, ifølge hvilke det lukrative formål med hensyn til beslægtede rettigheder tilsyneladende kan tillægges større betydning.

- 20 Vedrørende det bevisniveau, der skal anvendes for at vurdere, om overføring af baggrundsmusik har fundet sted eller ej, fremgår det af den nationale retspraksis, at i det omfang en aktør, som udøver en bestemt økonomisk virksomhed, eller et transportmiddel er omfattet af de mellem de kollektive forvaltningsorganisationer og brugersammenslutninger forhandlede metoder, foreligger der en afkræftelig formodning om, at ophavsretligt beskyttede værker overføres til almenheden på det omhandlede sted. Der tages højde for, at i medfør af artikel 131², stk. 2, i lov nr. 8/1996 kan disse metoder gøres gældende over for alle brugere på det område, for hvilket de er blevet forhandlet. Denne formodning baseres også på praktiske hensyn, fordi det i princippet er umuligt for kollektive forvaltningsorganisationer systematisk at overvåge alle steder, hvor intellektuelle frembringelser kan bruges.
- 21 Der findes tre synspunkter i retspraksis angående det påkrævede bevisniveau. Den forelæggende ret finder, at to heraf er korrekte, nemlig (1) at formodningen afkræftes i tilfælde af relevante og troværdige argumenter, idet den kollektive forvaltningsorganisation har den konkrete bevisbyrde for, at brug har fundet sted, og (2) at formodningen om brug som følge af eksistensen af højtaleranlæg skal ledsages af andre beviser (dokumenter udstedt af attesteringsmyndigheden, delvis indrømmelse fra partens side osv.).
- 22 Den forelæggende ret har endvidere anført, at ophavsretsdirektivet i henhold til 18. betragtning hertil ikke berører ordningerne i medlemsstaterne om forvaltning af rettigheder, men fremhævet, at særprægene ved den nationale kollektive forvaltningsordning, såsom de i Rumænien anvendte metoder med fast tarif, ikke må påvirke den ensartede fortolkning og anvendelse af bestemmelserne i ophavsretsdirektivets artikel 3. Direktivets hovedformål, som består i at harmonisere de nationale lovgivninger om de retlige aspekter af ophavsret for at sikre retssikkerhed, ville forringes, såfremt der ikke blev anlagt en sammenhængende og ensartet fortolkning af det, som udgør en overføring til almenheden eller ej.
- 23 Derfor skal de relevante faktiske omstændigheder være genstand for bevisførelse, og såfremt UCMR – ADA vil gøre gældende, at Blue Air overførte musikværker til almenheden om bord på de luftfartøjer, for hvilke luftfartsselskabet ikke rådede over licens, skal UCMR – ADA godtgøre dette. I denne henseende har den forelæggende ret henvist til nr. 7 i metoderne til opgørelse af kompensation. Såfremt sagsøgerens argumenter uden videre blev tiltrådt, ville kompensationen til ophavsmænd blive omdannet til en egentlig afgift, som udelukkende opkræves, fordi der eksisterer et transportmiddel med påkrævet sædvanligt teknisk udstyr. En retlig kvalificering af denne art ville underminere formålet med ophavsret og kompensation for brug af intellektuelle frembringelser.

- 24 Efter den forelæggende rets opfattelse skal det andet og det tredje spørgsmål besvares benægtende. Den forelæggende ret har anført, at den omstændighed, at Blue Airs luftfartøjer er udstyret med højttaleranlæg og endog softwaresystemer til overføring af baggrundsmusik i hele passagerkabinen – ikke på passagerernes eget initiativ, men på grundlag af en beslutning fra besætningen – ikke kan sidestilles med en overføring til almenheden og ikke kan udgøre et tilstrækkeligt grundlag for en afkræftelig formodning om, at musikværker overføres til almenheden om bord på det omhandlede luftfartøj, såfremt der ikke foreligger andre beviser samt samstemmende og overbevisende indicier for, at overføring har fundet sted.

ARBEJDSDOKUMENT